

Міграція біженців крізь призму концепції сталого розвитку

Міграція біженців тісно пов'язана не тільки з військовими конфліктами, але й екологічними проблемами та загрозами. Щорічно глобальні екологічні проблеми лише загострюються, спотворюючи середовище існування людей на багатьох територіях, знищуючи флору та фауну, що ставить під загрозу продовольчу безпеку населення, призводить до епідемій та хронічних хвороб. Окремі вчені стверджують, що зосередження виключно на екологічних проблемах вже не дасть потрібного ефекту, а проблема полягає в переплетенні кількох масштабних проблем в різних секторах (наприклад, охорона навколишнього середовища, демографія, пандемія, політична нестабільність), що якраз і є середовищем, у якому формується потоки біженців, посилюються проблеми їх розміщення та інтеграції.

Сама зміна клімату є прикладом складних поєднань різних факторів. Кризи різних систем (економічна, соціальна, політична, екологічна) можуть збігатися або запускати одна одну, а тому є потреба вийти за рамки вузьких секторальних підходів для розробки більш узгоджених та ефективних інститутів регулювання проблем біженців.

Міграційні потоки біженців можуть бути спровоковані глобальними або регіональними екологічними проблемами. Проте, з іншого боку, саме переміщення і розміщення біженців чинить екологічне навантаження на території. Це пов'язано з тим, що економічна активність людини та економічні відносини в цілому є взаємопов'язаними процесами.

Саме це є основою визначення та розробки пріоритетних напрямів розвитку науки в забезпеченні безпеки людства, що тісно пов'язано з вивченням причинно-наслідкових зв'язків потоків біженців та шукачів притулку. Розробка нової доктрини розвитку, яка була б спрямована на збереження навколишнього середовища в умовах масової вимушеної міграції має визначити спільний розвиток екологічних систем, сприяти безпечнішим умовам життя в країнах, де існує ризик екологічних катастроф. А реалізація доктрини стимулюватиме вироблення і впровадження екологічних компонентів політики щодо біженців та шукачів притулку. Тому вказана проблема вимагає міждисциплінарного дослідження формування політики щодо біженців та шукачів притулку, синергія якого дозволить отримати нове знання щодо управління переміщенням та інтеграцією біженців у країнах притулку.

Інтерпретація проблем біженців та шукачів притулку повинна відбуватися крізь призму забезпечення соціально-екологічного балансу в умовах масових та стихійних транскордонних переміщень людських ресурсів. В цьому контексті міграція біженців означає перерозподіл економічних агентів (домогосподарств), які використовують природні ресурси та чинять вплив на навколишнє середовище. Зокрема, їх переміщення означає перерозподіл антропогенного впливу на країни і території. Багатим країнам, по-перше, легше протистояти соціальним та екологічним негараздам, проте, як показує реальна ситуація з розміщенням біженців у розвинених країнах, поширюється ідея нерівномірності у сприйнятті важливості потреб різних категорій населення, що провокує порушення та обмеження прав біженців.

Людська жага до нарощення обсягів виробництва і обмеженість ресурсів призвела до боротьби людей за засоби виробництва, зокрема природні ресурси, що слугують засобами життя та виробництва. Тобто, боротьба людей за ці засоби виявляє риси конкурентної боротьби агентів, чий інтерес стає вище інтересів інших економічних агентів. Це ми спостерігаємо у боротьбі приймаючих суспільств, які характеризуються високим рівнем добробуту, з проблемами перерозподілу суспільних благ на користь біженців, які, враховуючи вихідний розподіл благ, їх отримують більше у країні притулку.

Проте, важливим є забезпечення сталого розвитку окремих територій, адже перерозподіл міграційного навантаження біженців сприяє оптимізації інтенсивності експлуатації ресурсів території. Тому для забезпечення життєдіяльності населення на територіях розміщення біженців важливим є базування міграційної та інших політик щодо біженців на засадах сталого розвитку.

Сталий розвиток визначається як взаємодія людини з навколишнім середовищем. Міцні зв'язки людини та природи на територіях мешкання осіб, що стають біженцями, розриваються у ході переміщення осіб. Проте, на території їх подальшої дислокації зв'язки людини і природи не відновлюються, а трансформуються, оскільки біженці встановлюють нові зв'язки, які на цей момент уже сформувалися у корінного населення країни притулку.

Якщо розуміти сталий розвиток соціальної, економічної та екологічної систем у їх сукупності в цілому, тоді вказані системи щодо біженців та шукачів притулку мають розвиватися гармонійно у межах, пропорційних та виважених з точки зору досягнення цілей розвитку і інтересів агентів (самих біженців, місцевих громад, держави як носія національних інтересів). Інший погляд на сталий розвиток – це його розуміння на рівні окремого регіону. Підхід є важливим з точки зору позиціонування раціональних особливостей розміщення продуктивних сил, природно-ресурсного потенціалу. Крім того, розміщення біженців відбувається не на всій території країн притулку, а в окремих регіонах, що визначає диспропорції міграційного навантаження

Кожен із зазначених підходів характеризуватиме відповідний етап досягнення, становлення та дотримання положень концепції сталого розвитку, яка, в свою чергу, є основою трансформації суспільства в напрямі становлення нової економічної формації та побудови політик регулювання міграції та інтеграції біженців як важливої сучасної складової людського буття в епоху глобалізації.

Виходячи з того, що перехід до сталого розвитку фактично є трансформацією економічної системи всіх рівнів (міжнародний, макро- та мікро-), управління процесами міграції та інтеграції біженців повинно відбуватися з урахуванням дії не тільки численних факторів, зовнішнього середовища країн походження та країн притулку, а й урахуванням потреби досягнення ключових індикаторів розвитку (збереження існуючого сталого розвитку або трансформація несталого розвитку). Ці індикатори повинні враховуватися при плануванні розміщення та інтеграції біженців в межах політики щодо даної категорії осіб.

Розриви в розвитку країн та територій характеризується ще й тим, наскільки вони досягають цілей сталого розвитку. Зауважимо, що поширення хвороб, екологічні загрози, продовольчі загрози провокують і політичну нестабільність, наявність у суспільстві груп протистояння. Це обумовлює посилення міграції біженців з країн, ушкоджених вказаними проблемами. Крім того, прийняття біженців на території країн притулку модифікує здатність останніх досягати цілей сталого розвитку та забезпечувати стабільний та збалансований соціально-економічний та екологічний розвиток окремих територій.

Концепція сталого розвитку має стати основою вирішення проблем біженців та формування дієвих політик щодо них як в економічній, так і в політичній науці. А поєднання соціальної та економічної складових стає базисом управління економічною підтримкою біженців, їх гуманітарним забезпеченням. Поєднання економічної та екологічної складової дозволить оцінити критичне навантаження біженців на країни та території. Сама ж соціальна складова дослідження буде каркасом управління інтеграцією біженців у приймаюче суспільство.

Тому, основною ознакою сталого розвитку країн на території є не тільки прискорене освоєння перспективних виробництв, що формують новий техніко-технологічний уклад, і відповідних їм організаційних, управлінських та інфраструктурних механізмів, а й забезпечення такого рівня соціальної взаємодій в процесах міграції та інтеграції біженців, який би дозволив долати кризові явища соціально-економічного розвитку, пов'язані з прийманням і розміщенням біженців.

Гармонійність відносин суспільства до навколишнього середовища у приймаючій країні визначає концепції управління суспільними явищами з точки зору їх причинно-наслідкових зв'язків з оточенням. Відповідно, розміщення та інтеграція біженців мають регулюватися, виходячи з ідентифікації їх наслідків для навколишнього середовища.

Протягом реалізації політики щодо біженців її цілями має бути передбачена гармонізація суспільних процесів на тлі розуміння потреб майбутніх поколінь та метою подолання існуючих в сучасності конфліктів суспільного розвитку. Важливим є і застосування індикативного планування економічної діяльності з урахуванням показників досягнення цілей сталого розвитку та соціального забезпечення біженців та шукачів притулку, забезпечення добробуту місцевого населення, безпеки проживання на території притулку, створення умов для інтелектуального розвитку та продуктивної зайнятості. Це стає базисом формування положень політик зайнятості, освітньої, інформаційної, соціальної політик в частині захисту прав біженців та їх інтеграції у приймаюче суспільство.

Таким чином, проблеми міграції та інтеграції біженців тісно пов'язані за досягненням Цілей сталого розвитку (подолання бідності й голоду; забезпечення міцного здоров'я людей, якісної освіти, гендерної рівності; забезпечення доступності до чистої води та належних санітарних умов; забезпечення відновлення енергії; забезпечення гідної праці та економічного зростання, можливостей для інновацій та розвитку інфраструктури, скорочення всіх видів нерівностей; забезпечення сталого розвитку міст та спільнот, відповідального споживання ресурсів, боротьби зі зміною клімату, збереження морських екосистем та екосистем суші; забезпечення миру та справедливості, а також партнерства заради стійкого розвитку).

Взагалі маємо відзначити, що стійкість та стабільність соціо-еколого-економічних систем визначає, насамперед, існування «факторів виштовхування» в країнах походження біженців. Крім того, у країнах їх призначення біженців створюють додатковий тиск на всі вказані вище системи. Цим самим вони становлять під загрозу можливості досягнення Цілей сталого розвитку приймаючими країнами, що є недопустимим.

В подальшому глибокого дослідження вимагає, по-перше, ідентифікація такого навантаження, в тому числі вплив біженців на макроекономічну стабільність, по-друге, механізми розробки політик країни щодо біженців та шукачів притулку.